

взаємини, дає можливість власного розвитку та росту, вирішення проблемних ситуацій. Консультуємо членів сімей трудових мігрантів безпосередньо під час та після спілкування з мігрантом (наприклад, за допомогою Skype-зв'язку).

Ніхто і ніщо, окрім батьків не може дати дитині повноцінне щасливе життя. Усі ми тільки можемо підтримувати, бути іноді поряд, слухати та допомагати. Кожній матері і кожному батькові хочеться, щоб їхня дитина була гарною, розумною, духовно і фізично досконалою, щоб вирости щасливою, талановитою. І величезну роль у здійсненні цієї мрії відіграють взаємини в сім'ї, між батьками з дітьми. Чим міцнішими і більш повноцінними будуть взаємозв'язки з рідними, тим більше можливостей для формування гармонійної і щасливої особистості дитини мігранта.

ЛІТЕРАТУРА

1. В Україні стільки мігрантів, як в Італії 30 років тому – голова Держміграції [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.radiosvoboda.org/articleprintview/24770754.html>.
2. Дані ISTAT (Італійського національного інституту статистики).
3. Зовнішня трудова міграція населення України [Електронний ресурс]. – К., 2009. – 120 с. – Режим електронного доступу : <http://www.openukraine.org/doc/BK-MIGR-END.pdf>.
4. Міграція в Україні. Факти і цифри. Друге видання. – 2013. – С. 4.
5. Міжнародна організація з міграції. Представництво в Україні. Міграція в Україні. Факти і цифри [Електронний ресурс]. – Вересень, 2011. – Режим доступу : http://iom.org.ua/ua/pdf/Facts&Figures_b5_ua_f.pdf.
6. Надання допомоги дітям-жертвам злочинців, пов'язаних із торгівлею з дітьми, дитячою проституцією, дитячою порнографією, проти статевої свободи та статевої недоторканності дитини, з урахуванням національної та міжнародної практик. Методичний посібник [Електронний ресурс]. – К., 2011. – Режим доступу : http://www.unicef.org/ukraine/ukr/UNICEF_Manual.pdf.
7. Соціально-педагогічна та психологічна робота з дітьми трудових мігрантів. Навчально-методичний посібник для практичних психологів, соціальних педагогів та інших категорій педагогічних працівників. Ла Страда Україна. – К., 2007.

Ніна Останіна,

канд. пед. н., доцент,
Ніжинський державний університет
імені Миколи Гоголя

ПРОБЛЕМА НАСИЛЬСТВА НАД ДІТЬМИ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ПОПЕРЕДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

Автор робить спробу проаналізувати стан проблеми жорстокого поводження з дітьми, обґрунтувати значення та розкрити специфіку шляхів розв'язання проблеми сімейного насильства в країні.

Nina Ostanina

PROBLEM OF CHILD ABUSE AND WAYS OF ITS PREVENTION IN UKRAINE

The article examines the problem of child abuse and the ways to solve the problem of domestic violence.

У сучасному суспільстві спостерігається розуміння важливості дотримання людських прав, а насильство в сім'ї, особливо, коли це стосується найменш захищеної у суспільстві категорії осіб – дітей, стає соціально усвідомленою проблемою. На жаль, притаманний нашому суспільству стан соціально-політичної, економічної напруги, має підстави до прояву випадків насильства. Особливою небезпекою є насильство по відношенню до дітей, які не здатні повноцінно захиститися від спілкування та взаємодії з насильниками. Природно ця проблема потребує загальної уваги та вирішення на державному рівні.

Вперше на світовому рівні проблема сімейного насильства була актуалізована завдяки активним спільним діям міжнародного руху захисту прав жінок, оскільки саме жінки склали незахищену категорію населення, що страждала від насильницьких дій з боку членів своєї родини. У результаті плідної співпраці парламентарів країни з активістами жіночого та молодіжного руху України був прийнятий у першій серед країн СНД Закон України «Про попередження насильства в сім'ї» від 15.11.2001 р. Вже на той час Законом виділялося чотири види насильства: фізичне, сексуальне, психологічне та економічне, а також розкривався зміст кожного з зазначених видів, а саме: фізичне насильство в сім'ї – це умисне нанесення одним членом сім'ї іншому члену сім'ї побоїв, нанесення шкоди його честі і гідності; сексуальне – означало протиправне посягання одного члена сім'ї на статево недоторканість іншого члена сім'ї, а також дії сексуального характеру по відношенню до неповнолітнього члена сім'ї; психологічне насильство в сім'ї пов'язувалося з дією одного члена сім'ї на психіку іншого члена сім'ї шляхом словесних образ або погроз, залякування, якими навмисно спричиняється емоційна невпевненість або завдається шкода психічному здоров'ю; економічне насильство –

умисне позбавлення одним членом сім'ї іншого члена сім'ї житла, їжі, одягу та іншого майна чи коштів, на які постраждалий має передбачене законом право, що може призвести до його смерті, викликати порушення фізичного чи психічного здоров'я [1].

Сьогодні жорстоке поводження з дітьми визнано однією з найбільш розповсюджених форм порушення прав людини у світі. Найбільш поширеними у сімейних стосунках вважається психологічне насильство: грубість, приниження одне одного, а також фізичне насильство, зокрема – побиття. Незалежно від того, в якій формі відбувається насильство, з часом його прояви стають дедалі жорстокішими. До того ж, в Україні жорстоке поводження з дітьми є найбільш прихованою формою насильства, оскільки ми не маємо даних достовірної статистики про його реальні прояви (приблизно майже в 50% сім'ях діти вперше зустрічаються з проявами жорстокості або насильства зі сторони своїх батьків [3, с. 11]. Проте достовірно відомо, що діти, які пережили будь-який вид насильства, відчувають труднощі у соціалізації, у взаємостосунках із дорослими, у спілкуванні з однолітками. Вирішення своїх проблем діти-жертви насильства часто знаходять у кримінальному, асоціальному середовищі. Виходячи з того, що захист дітей, забезпечення їх повноцінного розвитку – проблема державного значення, то вона повинна розглядатись і розв'язуватись в різних контекстах: соціологічному, культурологічному, демографічному, педагогічному, юридичному тощо. Мова має йти про закріплення певними законами та іншими нормативно-правовими актами чітко визначених правил, норм, стандартів і вимог щодо організації життєдіяльності дитини.

Отже, перед суспільством, державою стоїть завдання об'єднання зусиль задля захисту дитини від усіх форм фізичного і психічного насильства, образи, недбалого і жорстокого поводження з нею, експлуатації, включаючи сексуальні зловживання, у тому числі з боку батьків або осіб, які їх замінюють. Реалізація права дітей на захист від насильства та проведення відповідної роботи в цьому напрямі має гарантуватись діючою Конституцією України, Законами України «Про охорону дитинства», «Про попередження насильства в сім'ї», «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей», Кримінальним кодексом України, Загальнодержавною програмою «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини» на період до 2016 року та рядом нормативно-правових актів, які мають стати дійсною підмогою у вирішенні проблеми. Незважаючи на визнання Україною Конвенції ООН про права дитини та існуючі нормативно-правові документи, які мають її захищати, реальний соціальний захист дітей потребує більш глибокого вивчення та зацікавленості різних державних інституцій у вирішенні цієї проблеми. Долання і профілактика будь-яких проявів насильства щодо дітей є однією з актуальних проблем, яка стоїть перед сучасним українським суспільством. Проте необхідно враховувати й той факт, що дана проблема лише стає предметом обговорення широкого кола науковців України. Існуюча проблема насильства над дітьми свідчить про необхідність ретельного вивчення й розробки профілактичних заходів, спрямованих на її вирішення, оскільки діти є найнезахищенішою, найуразливішою й майже повністю залежною від дорослих частиною суспільства.

Дитинство – найважливіший, самобутній і неповторний період у становленні особистості. Саме в цей час дитина формується фізично, психічно й інтелектуально, набуває необхідних знань, умінь, навичок. І саме в цей період вона потребує найбільшої уваги і захисту. Зважаючи на це, держава через органи опіки і піклування, служби у справах дітей, Центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді у порядку, встановленому законодавством, надає дитині та особам, які піклуються про неї, необхідну допомогу в запобіганні та виявленні випадків жорстокого поводження з дитиною. Законом передбачено, що здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї в межах наданих їм повноважень покладається на: органи опіки і піклування; службу дільничних інспекторів міліції та кримінальну міліцію у справах неповнолітніх органів внутрішніх справ; спеціалізовані установи для жертв насильства в сім'ї, тобто кризові центри для жертв насильства в сім'ї та членів сім'ї, стосовно яких існує реальна загроза вчинення насильства в сім'ї, центри медико-соціальної реабілітації жертв насильства в сім'ї тощо [10, с. 28].

З метою протидії усім формам домашнього насильства, попередження злочинних проявів, що виникають у результаті протиправного розв'язання тривалих сімейних конфліктів, і виконання Закону України «Про попередження насильства в сім'ї» рекомендувати:

- створити умови для оптимізації роботи з учнівською молоддю та їх батьками щодо запобігання та протидії насильству в сім'ї через проведення правоосвітніх заходів у напрямку роз'яснень основних положень Закону України «Про попередження насильства в сім'ї», Конвенції ООН про права дитини, Декларації прав людини, Декларації прав дитини;
- проводити круглі столи, семінари, конференції, на яких до розгляду учасників висувати питання: насильства в сім'ї, види насильства, способи протидії;
- розповсюджуючи досвід впровадження кращих соціальних проектів у вирішенні проблеми подолання насильства в сім'ї проводити правоосвітню роботу районними та міськими відділами з питань правової освіти населення;

- у співпраці науковців та практиків оптимізувати роботу у напрямку підготовки та розповсюдження методичних посібників з роз'яснення прав, свобод та обов'язків для широких верств населення (наприклад, «Правові основи запобігання...», «Протидії насильства в сім'ї...»);
- розробляти та проводити навчальні тренінги для соціальних працівників, соціальних педагогів, працівників кримінальної міліції «Насильство в сім'ї та шляхи його подолання»;
- створити умови для дієвої співпраці практичних психологів, медичних працівників з метою допомоги постраждалим від насильства, а також реалізації корекційних програм, для осіб, які вчинили насильство в сім'ях;
- систематично проводити профілактичні заходи із сім'ями нарко- та алкозалежних, з особами, які вчиняють насильство в сім'ї;
- проводити профілактичну роботу з запобігання побутовій злочинності у педагогічних та учнівських колективах щодо негативних наслідків уживання алкоголю та наркотичних засобів;
- розробляти необхідні заходи для активізації діяльності районних та обласних закладів освіти і науки, служб у справах дітей, сім'ї та молоді щодо підвищення ефективності профілактичної роботи серед населення, спрямовані на формування здорового способу життя, профілактику негативних явищ, запобігання злочинності, пияцтву, наркоманії, дитячій бездоглядності та насильству у неблагополучних сім'ях, де виховуються діти;
- державні органи повинні більше приділяти увагу до сімей, у яких є маленькі діти, проводити з батьками співбесіди.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про попередження насильства в сім'ї» від 15.11.2001 № 2789-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>
2. Запобігання торгівлі людьми та експлуатації дітей : [навч.-метод. посібник / К. Левченко, О. Удалова, І. Трубавіна та ін. ; за заг. ред. К. Левченко та О. Удалової]. – К. : «ВЕРСО-04», 2005. – 210 с.
3. Левченко К. Чи може Україна стати вільною від тілесних покарань дітей / К. Левченко // Безпека життєдіяльності. – 2007. – № 9. – С. 9 – 12.
4. Мельник Ю. Надання допомоги дітям – жертвам насильства / Ю. Мельник, С. Шаргородський // Психологічна газета. – 2007. – № 8. – С. 9 – 20.
5. Московка М. Жорстокість та насильство до дітей у сім'ї як соціальний феномен / М. Московка // Все для вчителя. – 1999. – № 1. – С. 43 – 46.
6. Система захисту дітей від жорстокого поводження : [навчально-методичний посібник / за ред. : К. Левченко, І. Трубавіної]. – К. : Держсоцслужба, 2005. – 396 с.
7. Соціальна педагогіка: теорія та технології : [підручник] / за ред. І. Зверєвої. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 316 с.
8. Соціально-економічні причини насильства в сім'ї в Україні : аналіз проблем та шляхи запобігання: матеріали за результатами соціологічного опитування. – К. : Державний ін-т проблем сім'ї та молоді, 2004. – 144 с.
9. Стандарти соціальних послуг : збірка проектів документів / за ред. Л. Сідельнік. – К. : ТОВ «ЛДЛ», 2007. – Кн. 2. – 232 с.
10. Трубавіна І. Соціально-педагогічна робота з неблагополучною сім'єю : [навчальний посібник] / І. Трубавіна. – К. : ДЦССМ, 2002. – 132 с.
11. Шендеровський К. Попередження насильства в сім'ї : Технологія тренінгу / К. Шендеровський // Психологічна газета. – 2004. – № 12. – С. 2 – 31.
12. Щербак Н. Соціально-педагогічна профілактика жорстокого ставлення до дітей в сім'ї / Н. Щербак // Рідна школа. – 2002. – № 10. – С. 26 – 29.